

KERKBLAD

Jaargang 29 - nummer 10
vrijdag 13 mei 2022
editie Drachten

Geandewei

foto: Willem Wilstra

Protestantse
Kerk

Waarom wordt de vrede ondermijnd?

Geloof je dat?

Geloofsgetuige
Anna Maria van Schurman

De innerlijke stilte bewaren -
midden in het lawaai

Column Demi Groenevelt

Zonnebloem

Als woorden tekort komen om je gevoel te omschrijven
Weet je dat er meer gebeurt dan je verstand te boven gaat

Als datgene je wordt afgenomen wat je nooit had gedacht te missen

Weet je dat alles wat normaal was, opeens bijzonder wordt

Als vluchten tegen het onmenselijke de enige mogelijkheid is

Weet je dat de onzekerheid van morgen groter is dan de zekerheid van gisteren

Als een strijd om macht ten koste gaat van vrede

Weet je zeker dat het zaadje van twijfel wordt geplant, maar hoop wordt verspreid

En zolang het donkere hart nog altijd draait naar de zon

Weet je dat vertrouwen, solidariteit en wilskracht de wortels vormen van de zwart-gele bloem

Waarom hebben we oorlog? Waarom wordt de vrede ondermijnd? Waarom voelen we ons zo machteloos? Waarom is er zoveel leed? Waar bent U dan? Twijfel, maar we willen niet twijfelen. Telkens als zo'n vraag naar boven komt, willen we het wegstoppen, er niet over praten en gewoon simpelweg vertrouwen. We willen niet vragen naar 'hoe' en 'waarom.' En toch lijkt het iets menselijks.

Een paar weken geleden zat ik in de trein. Ik zat naast een jongen, een paar jaar ouder dan ik. We raakten aan de praat. Hij vertelde mij dat hij twee jaar geleden was gevlucht. Dat hij zijn broer was verloren in de oorlog en geen werk kon vinden om voor zijn gezin te zorgen. Zijn geloof was bij hem gebleven als zijn enige houvast. Deze laatste woorden, die zo makkelijk uit zijn mond vloeiden, raakten mij. Zo stellig en zonder enig spoor van twijfel!

Het deed me denken aan wat ik vorig jaar ook rond 4 en 5 mei schreef. 'Alles kunnen ze van ons afpakken, maar ons geloof en vertrouwen nooit.' Het verdient niks anders dan respect. Laten we daarom vertrouwen blijven houden, ieder donker hart zal zich uiteindelijk tot de zon wenden. Deze mensen zijn het levende bewijs van de hoop die uit het zaadje van twijfel is gegroeid.

Demi Groenevelt uit Dokkum studeert rechtsgeleerdheid in Groningen

Meditatie Geloof je dat?

Dit vroeg Jezus aan Marta, die eerst bij het stoffbed van haar broer, en daarna bij zijn graf had gestaan: 'Ik ben de opstanding en het leven; wie in Mij gelooft zal leven, ook al is hij gestorven. Geloof je dat?' (Johannes 11: 25-26)
door da. Hilde Graafland

Vandaag, nu ik dit schrijf, claimt Rusland de inname van Marioepol. Na twee maanden strijd en zoveel doden verder is het dan zover. En dan al die andere doden, waarvan we horen, en waarvan we soms beelden zien. Het is voor ons niet te bevatten, het lijden, het verdriet op zo'n grote schaal.

Maar het kan ook dichtbij zijn, heel dichtbij zelfs. Je man of vrouw, vader of moeder, je kind... dat hij steeds zieker werd, en uiteindelijk overleed. Of dat zij onverwacht en snel is gestorven. En dat je bij het graf stond. En met lege handen weer naar huis ging.

Geloof je dat? Dat hij of zij leeft? Nu? Bij Jezus? In de hemel?

Als je er zo van heel dichtbij geconfronteerd bent geweest, dan wil je dat heel graag geloven, maar je aarzelt ook. En dat geldt ook als we denken aan al die doden in Oekraïne. En in de rest van de wereld. De dood is zo ontluisterend, zo afbrekend, zo anti-leven, letterlijk en figuurlijk. Je bent ook de beelden in je hoofd niet zomaar kwijt.

Leven? Opstaan uit de dood? Deze concrete mens? Mijn geliefde? Al die mensen...? Het botst zo met de realiteit.

De woorden van Jezus raken Marta. Eigenlijk is ze teleurgesteld in Hem. Ze had Hem eerder verwacht, zodat Hij genezing had kunnen schenken. Daar had ze voor gebeden.

Hij was niet gekomen. Het was niet gebeurd. Zo is het misschien bij ons ook. We hadden

gehoopt en gebeden, en het liep allemaal anders dan we wilden en verwachten. En dan weet je het niet zo goed meer.

Dan vier je ook wel Pasen mee. Maar het raakt je eigenlijk niet echt.

Geloven wil niet zeggen, dat je het allemaal precies weet. Dat je antwoorden hebt.

Geloven betekent, dat je je, ondanks alles, vasthoudt aan Degene, die het beloofd heeft en die is opgestaan uit de dood.

Marta is daar een ontroerend voorbeeld van. Want wat zegt ze?

'Ja Heer, ik geloof dat U bent de Christus, de Zoon van God, die in de wereld komen zou.' Het lijkt een ontwijkend antwoord.

Het is alsof Marta het niet kan bevatten, over dat opstaan uit de dood en leven ontvangen. Ik denk dat het ook zo is.

Toch is er geen zweem van aarzeling. Ze gelooft wel dat andere: 'Ja Heer, U bent...'

En daar gaat het om. Het is het geloof in Jezus dat allesbeslissend is.

Ik denk dat dit ons de weg kan wijzen. Wij weten ook vaak niet wat we ervan moeten denken. Leven dwars door de dood heen, kan dat wel? En hoe zal dat zijn?

Maar het gaat niet om onze voorstelling. Of om onze aarzeling. Het gaat om onze verwachting op de Heer zelf. Het geloof in God en in Jezus. Dát is ons houvast. Hij is de Opstanding én het Leven, door de dood heen.

Da. Hilde Graafland is predikant van de Protestantse gemeenten van Holwerd en Ternaard

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofredacteur: Arjen Bakker
Romptastrjitte 15, 9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276

Kopij voor het algemene deel:
Uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl
Dit adres is **niet** voor abonneerders
en bezorgklachten, kijk hiervoor bij de
rubriek van uw eigen kerkelijke ge-

Advertenties: J. Hoogenboom
T. (050) 4091204
E: info@hoogenboom-communicatie.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:
Dekker Creatieve Media en Druk,
Hortensiastraat 10, 8922 HD Leeuwarden
E: administratie@geandewei.nl

Bij de foto op de voorpagina: Willem Wilstra maakte deze foto ooit in Auschwitz. Hij haalde hem uit zijn archief omdat het emailen lampenkapje hem deed denken aan de emailleerfabriek van Oscar Schlinder, waar 1100 Joden tewerkgesteld waren. En dat verhaal - *Schlinders list* - wordt deze maand opgevoerd door het Iepenloftspul Burgum.

Leesrooster

Week 20, 15 t/m 21 mei	
zondag	Jeremia 32:26-44
maandag	Johannes 21:1-14
dinsdag	Johannes 21:15-25
woensdag	Psalm 55:1-16
donderdag	Psalm 55:17-24
vrijdag	Jeremia 33:1-13
zaterdag	Jeremia 33:14-26

Week 21, 22 t/m 28 mei	
zondag	Jeremia 39:1-10
maandag	Jeremia 39:11-18
dinsdag	Jeremia 40:1-6
woensdag	Jeremia 40:7-16
donderdag	Psalm 57
vrijdag	Jeremia 41:1-10
zaterdag	Jeremia 41:11-18

Persoonlijk Kerk, ik vind je mooi!

De kerk heeft het zwaar. Diverse onderzoeken laten zien dat 20-25 procent van de kerkgangers na de coronapandemie niet meer zullen terugkeren naar de kerk. Je kunt het natuurlijk ook omkeren: 75 tot 80 procent van de kerkgangers keren dus wel degelijk terug naar de kerk, misschien met nog meer overtuiging dan voorheen.

door ds. Peter Smilde

Want deze mensen hebben de kerk gemist en ontdekten dat de kerk onmisbaar is om je geloof te voeden en te onderhouden. Dat neemt niet weg dat bijna een kwart van de kerkgangers wél afhaakt. Sommigen omdat het hen niet meer lukt de gang erin te krijgen; ze zijn het ontwend. Anderen omdat bleek dat ze eigenlijk niets hebben gemist toen de kerkgang stokte tijdens corona.

Maar er is nóg een tegenslag die wij als kerk moeten verwerken. Het onlangs uitgebrachte rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) laat zien dat de secularisatie in Nederland steeds verder gaat. Meer dan 50 procent van de bevolking is onderhand atheïst of agnost. Gelovigen zijn definitief een minderheid geworden. Slechts een kwart van de Nederlanders gelooft nog in een persoonlijke God, de andere kwart ziet God als een onpersoonlijke 'iets'.

Nu heeft Abraham Kuijper destijds al gezegd dat de 'ware christen' altijd een minderheid is geweest en dat ook altijd zal blijven. En dat dat geen probleem is, 'zoo die maar vitaal is en uitberst [uitbarst] in leven.' Maar is dat laatste ook zo? Kenmerkt de overgebleven christenheid in Nederland zich door vitaliteit, door een intens, overvloedig en praktisch geloofsleven? Met andere woorden, komt het nog wel goed met de kerk?

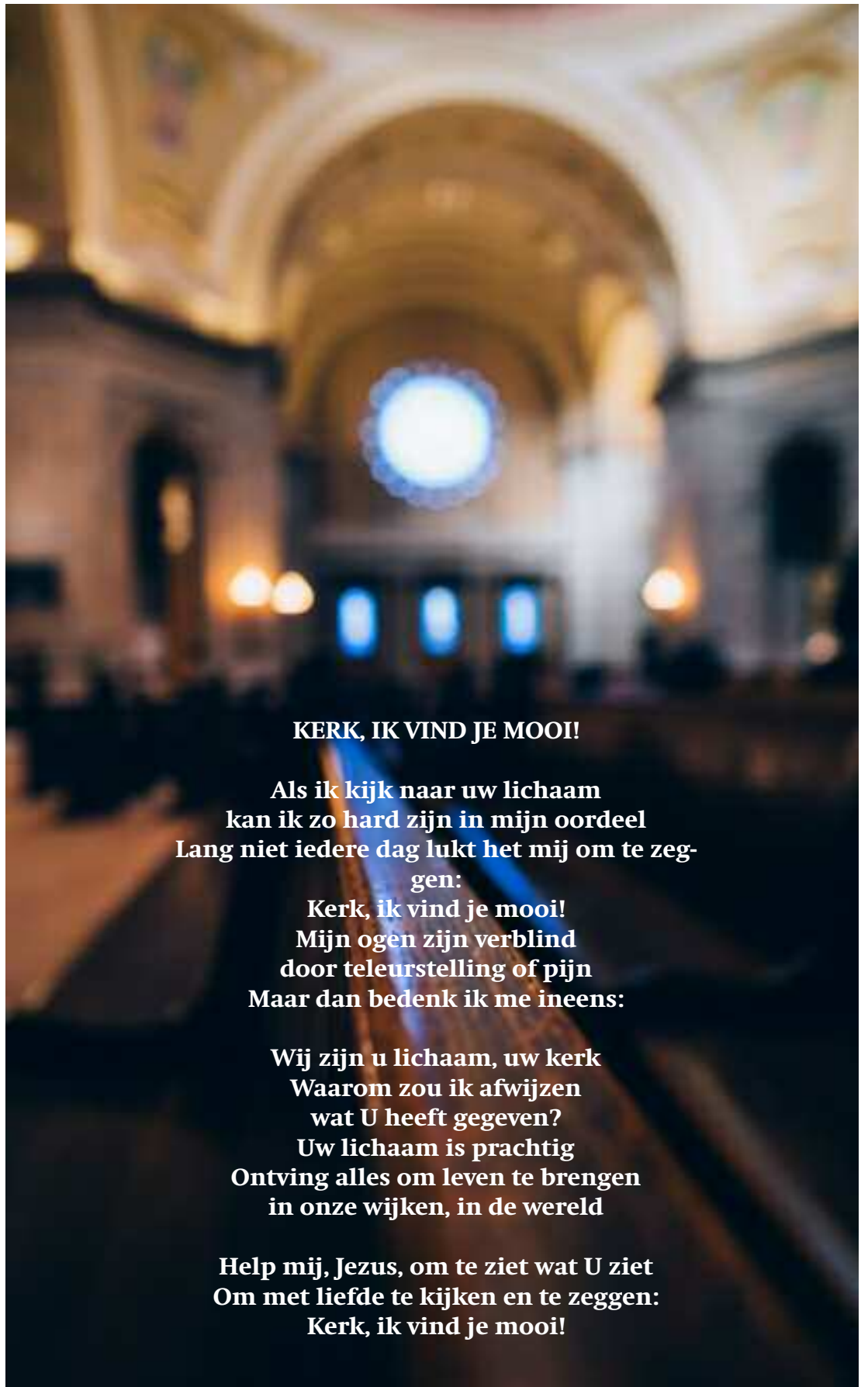
Openheid

Onlangs kwam ik een oudere man tegen die zijn hele leven actief was geweest in de kerk. 'En,' vroeg ik hem, 'hebt u het geloof ook behouden?' 'Jazeker,' was zijn antwoord, terwijl hij glimlachte. 'Wat is uw geheim?' vroeg ik. 'Openheid,' zei hij. 'Openheid naar elkaar, en openheid naar de Heer.'

Wat een mooi antwoord. Want het valt waarachtig niet mee voor actieve kerkgangers om goedgehumeurd te blijven in de kerk. Vroeg of laat loop je tegen de structuren van de kerk op. Op tegen de dominee of kerkgangers op wie wel wat valt aan te merken. Of tegen jezelf...

Want je komt ook jezelf tegen in de kerk. Voordat je het weet beland je in een schutter-sputje en raak je in een strijd tegen alles en iedereen. Dat put je uit. Valt dat te voorkomen? Openheid, was het antwoord. Zet je ramen open. Allereerst naar de Heer, de eigenaar van de kerk, zodat de frisse wind van zijn Geest weer door je leven kan waaien. Vervolgens naar elkaar. Deel je geloof met elkaar. Eet met elkaar. Wantrouw niet bij voorbaat elkaars intenties, maar geef elkaar vertrouwen en respect.

Dan gaat het weer stromen en krijg je nieuwe

KERK, IK VIND JE MOOI!

**Als ik kijk naar uw lichaam
kan ik zo hard zijn in mijn oordeel
Lang niet iedere dag lukt het mij om te zeg-
gen:**

**Kerk, ik vind je mooi!
Mijn ogen zijn verblind
door teleurstelling of pijn
Maar dan bedenk ik me ineens:**

**Wij zijn u lichaam, uw kerk
Waarom zou ik afwijzen
wat U heeft gegeven?
Uw lichaam is prachtig
Ontving alles om leven te brengen
in onze wijken, in de wereld**

**Help mij, Jezus, om te zien wat U ziet
Om met liefde te kijken en te zeggen:
Kerk, ik vind je mooi!**

kracht. Jesaja 40:31 zegt het zo: *'Je loopt, maar wordt niet moe, je rent, maar raakt niet uitgeput,'*

Ik kwam laatst een gedicht tegen: *Kerk, wat ben je mooi!* (zie kader). Ik las het voor na een lange, goede, maar zware kerkenraadsvergadering. Ik merkte dat er iets gebeurde in de

kerkenraad toen ik het voorlas. Soms moet je dat hardop zeggen, net als in een liefdesrelatie: *Kerk in vind je mooi!*

*ds. Peter Smilde is predikant van de
Protestantse Gemeente te Drachten
en redactielid van Geandewei*

Geloofsgetuige

Anna Maria van Schurman

'Wie zal een hele kudde Varkens een kudde Schapen noemen, hoewel hy ziet, dat er hier en daar eenige weinige Schaapjes onder lopen?'

* 5 november 1607, Keulen

† 14 mei 1678, Wiuwert

Al jong viel Anna Maria van Schurman op door haar gevoel voor taal en haar kunstzinnige aanleg. Ze werd de eerste vrouw in ons land die aan een universiteit studeerde. Na een jeugd in Keulen, Utrecht en Franeker was ze in 1629 in Utrecht naast de predikant Gisbertus Voetius komen wonen, gezaghebbend orthodox theoloog. Ze scheef een gedicht en een opstel ter gelegenheid van de oprichting van de universiteit in 1636. Daarin noemde ze ook het uitsluiten van vrouwen. Het trok veel aandacht.

Van Voetius mocht ze colleges bijwonen, mits achter gordijnen om de mannen niet af te leiden. Behalve in de theologie was ze thuis in allerlei andere vakken. Ze kende negen talen, schreef de hele Koran over, correspondeerde met geleerde vrouwen en mannen in heel Europa, van ver uiteenlopende overtuigingen, was lid van een kunstenaarsgilde, maakte muziek, begaf zich in theologische discussies. Ze verdedigde in brieven en een gedrukt traktaat de geschiktheid van de vrouwelijke geest voor wetenschappelijke studie. En Utrecht was trots op deze Minerva en 'Europese Pallas'.

Op latere leeftijd werd ze aanhanger van de predikant Jean de Labadie. Ze betreurde met hem het wereldse leven en het 'naamchristendom' van velen in de kerk. Maar met zijn radicale piëtistische opvattingen over een kerk van alleen wedergeboren christenen met een zuivere leer raakten de Labadisten buiten de gevestigde kerken. Onderling deelden ze niet alleen hun geestelijke inzichten, maar naar bijbels voorbeeld ook hun aardse goederen. Ze werden het mikpunt van veel 'rasernye van quaatwillige mensen'. Tot verbijstering van bijna iedereen verbrak Van Schurman haar meeste contacten, verkocht ze haar bezittingen en nam ze - net als ooit kerkvader Augustinus na zijn bekering - afstand van haar vroegere werk. Na diverse omzwervingen van de groep en de dood van De Labadie woonde ze tenslotte met haar 'kleyne huijskerke' in Wiuwert. Ze kwam uit voorname familie die Antwerpen had moeten ontvluchten om hun protestantse geloofsovertuigingen. Al heel jong bewonderde ze martelaars. Haar lijfspreuk had ze ontleend aan de kerkvader Ignatius van Antiochië: *amor meus crucifixus*. 'Ik heb mijn liefdesverlangen gekruisigd.' Ze is nooit getrouwd. De titel van haar geestelijke autobiografie *Eukleria* herinnert aan het verhaal van Marta en Maria uit Lucas 10. Ze had 'het beste deel' gekozen. Ze wilde liever beroemd zijn om haar geloof dan om haar geleerdheid.

Harmen Jansen

Byldspraak - Willem Wilstra Facebook

It psalmboek hie my eartiids wolris yn 'e besnijing, foaral op moandeitemoarn as wy in ferske út 'e holle opsizze moasten. It kaam wol foar dat ik ûnderweis nei skoalle it ferske noch leare moast, mei in lyts psalmboekje yn 'e hân. Doe hiene wy it seker ek al drok op ús manier!

Myn pakesizzers fertelden my dat sy noch nea in psalmferske leard hawwe. En dat noch wol op in kristlike basisskoalle! Ik haw hjir en dêr ek efkes rûnbelle, mar yndied, it psalmboek skynt út de tiid te wêzen. Se leare no ferskes fanôf YouTube.

In oar fenomeen is Facebook. Dat barren spilet him ôf fia de kompjûter of mobyltsje. Minsken dy't ferlet hawwe fan kontakten of wat te melden hawwe, bygelyks harren foto's of skilderijen sjen litte wolle, kinne dat dêrop kwyt en dan giet it de hiele wrâld oer! Ik bin ek lid en fernuverje my wolris oer de reaksjes. Ik mei graach foto's út de natuer sjen litte en boppedat haw ik yn myn argyf in protte âlde foto's út de Dongeradielen. Sa no en dan fyn ik wer in moaien en set dy dan op: *Dongeradeel oost en west. Toen en nu*. Foaral reaksjes fan Friezen om utens dogge my deugd.

Yn maart hie ik bygeande foto pleatst mei as tekst: 'In âld stikje seedyk by Ingwierrum'. Lang ferlyn lei Dokkum oan see troch in slink út 'e Lauwerssee dy't Dokkumer Djip hjitte. No prate wy al oer sa'n 300 jier tebek, want yn 1729 binne de slûzen boud: Dokkumer Nije Silen. Dat dy oerbleaune stikjes seedyk binne monuminten! Men mei der neat mei dwaan.

Op myn bydrage kaam in moaie reaksje fan in frou út Nes (NEF). Sy wie ôfkomstich fan Ingwierrum en wie dêr nei de legere skoalle gien. As der winterdeis wat snie fallen wie, giene alle bern te slydzjen fan de dyk ôf. Dat gie fansels moai, mar om wer mei de slide boppe te kommen... Doe't dy frou tsien jier âld wie kaam har in psalmferske yn 't sin dat se krekt op skoalle leard hiene:

Ik zet mijn treden in uw spoor,
opdat mijn voet niet uit zou glijden.
Wil mij voor struikelen bevrijden,
en ga mij met uw heillicht voor.
Ik roep U aan aan, 'k blijf op U wachten,
omdat G', o God, mij altoos redt.
Ai, luister dan naar mijn gebed
en neig uw ooren tot mijn klachten!
Psalm 17:3 (oude berijming)

Och, dat Facebook hat ek wol wer goeie kanten. Ek dizze reaksje giet de hiele wrâld oer en wa wit pikt ien wat fan dy âlde psalm op!

Persoonlijk

De innerlijke stilte bewaren - midden in het lawaai

Eind februari schreef ik op Facebook de woorden 'Into the great silence' en plaatste er een foto bij van een sprookjesachtig, wit landschap. Op dat moment was ik samen met ons gezin in Zweeds Lapland en genoot van de intense stilte die er heerst in de eindeloze, met sneeuw overdekte, Zweedse bossen. Het is daar soms zó stil dat je alleen je eigen hartslag hoort. Voor wie van stilte houdt, zijn de winterse Zweedse bossen werkelijk een paradijs.

door Jolanda Tuma

Enkele dagen later brak in Oekraïne de hel los. In het bos bleef het stil, maar in onze hoofden brak een oorverdovend lawaai los, gevoed door alle beelden van geweld, angst en haat die via de media met ons werden gedeeld. Hoe dan de innerlijke stilte te bewaren? Midden in het lawaai?

De woorden die boven dit artikel staan zijn afkomstig uit het dagboek van Dag Hammarskjöld. Hammarskjöld, met name bekend geworden als secretaris-generaal van de Verenigde Naties in de jaren vijftig van de vorige eeuw, bleek gedurende zijn hele leven in het verborgene een diepe spirituele weg te hebben bewandeld. De neerslag hiervan is te vinden in zijn dagboek, dat na zijn dood is uitgegeven onder de titel *Merkstenen*. Dit dagboek noem ik wel eens mijn tweede bijbel, ik draag het sinds m'n twintigste met me mee. Het is een verzameling teksten die je steeds weer anders verstaat, al naar gelang je eigen innerlijke weg.

Heel veel oefening

De innerlijke stilte bewaren – midden in het lawaai. Dat vergt oefening, heel veel oefening. Lawaai is er altijd. Stilte trouwens ook, maar die ligt vaak verstopt onder een dikke laag herrie. De stilte beoefenen, daar zijn we in onze westerse wereld niet zo mee bekend. Zelfs in onze kerkdiensten vormt stilte nauwelijks een onderdeel van betekenis. Er wordt veel gezongen, veel gepreekt, er worden veel woorden gebruikt in onze gebeden. En het stil gebed duurt meestal niet langer dan dertig seconden.

In kloosters vormt stilte juist weer een zeer wezenlijk onderdeel van het leven. Wie wel eens in Taizé is geweest kent de lange meditatieve stilte in de vieringen. In Oosterse religies zoals het boeddhisme speelt de beoefening van stilte een grote rol en ook in Nederland ontdekken steeds meer mensen de heilzame werking van meditatie of *mindfulness*. De innerlijke stilte op te zoeken, midden in het lawaai.

Er is veel lawaai in de wereld, zowel letterlijk als figuurlijk. Altijd is er wel ergens een auto, een vliegtuig, een mobiele telefoon of schreeuwende reclame, maar ook van binnen is het vaak een drukte van jewelste. Gedachten gaan en komen en eisen de aandacht op. Als je niet oppast word je de hele dag van de ene gedachte naar de andere gedachte en van de ene emotie in de andere geslingerd. Zeker in deze verwarrende tijden van oorlog, klimaatzorgen, polarisering et cetera.

Hoe hiermee om te gaan? Moet je achter elke gedachte aanrennen of is het mogelijk om de gedachten een beetje tot rust te brengen? En zou het mogelijk zijn om vanuit een wat stiller innerlijk de wereld om je heen te beschouwen en meer overwogen de wereld in te gaan?

Ook altijd terug de wereld in

Jezus van Nazareth trok zich regelmatig terug in de stilte om te bidden, meestal op een berg, maar daalde ook altijd weer van de berg af, terug de wereld in. Hij werd dan onmiddellijk weer omgeven door massa's mensen, maar ik heb niet de indruk dat hij zich liet meeslinge-

ren met wat er allemaal op hem af kwam. Hij beschouwde de wereld om zich heen vanuit een innerlijke stilte en handelde vanuit een diepe rust. Een innerlijke stilte en rust die diep leken te wortelen. Zoals een stevige boom diep wortelt en zich voedt vanuit de diepste bron.

Een uitspraak uit een Oosterse filosofie luidt: 'Stilte is niet de afwezigheid van lawaai, stilte is de diepste klank.' (Tao Meng). Je kunt je terugtrekken en het lawaai ontvluchten, maar dan ben je er nog niet. Dan begint het pas, zoals de woestijnvader Abba Antonius sprak: 'Hij die verstild in eenzaamheid zit is aan drie oorlogen ontkomen: die van het horen, spreken en zien. Dan is er nog slechts één oorlog te strijden – de oorlog om uw eigen hart.'

De stilte beoefenen is een hele kunst en is nooit klaar. Maar ik ben ervan overtuigd dat het een oefening is die ontstellend belangrijk is. Wanneer we vanuit een innerlijke stilte de wereld leren beschouwen en vanuit een diep gewortelde rust proberen te handelen, dan is het mogelijk om de vicieuze cirkel van geweld en vergelding, van oog om oog en tand om tand te doorbreken.

Wie beetje bij beetje leert om diep te schouwen en de stilte durft toe te laten zal ontdekken dat de wereld niet van geweld en polarisatie aan elkaar hangt maar dat er diep van binnen een bron is van waaruit vrede op kan bloeien. Een betere wereld begint in jezelf.

Jolanda Tuma is vrijgevestigd geestelijk verzorger en een vaste medewerker van Geandewei

Zweden

Jan H. Woudstra presenteert bundel 'Verwerkt in Gedichten'

Dichter Jan H. Woudstra uit Dokkum presenteert op 21 mei zijn vierde bundel: *Verwerkt in Gedichten*. U bent welkom tussen 13.30 en 15:00 uur in de kerk van Wetsens. De dichter leest daar een aantal gedichten uit zijn nieuwste bundel en u kunt hem ontmoeten en deze of vorige bundels kopen. In zijn gedichten beschrijft Jan H. Woudstra wat hem bezighoudt: een veelkleurige blik op het leven. De dichter creëert een mooie balans met scherpzinnige opmerkelijkheid over alledaagse zaken, hoop op en verwachting van nieuw leven en mijmeringen over wat geloof voor hem betekent. Een deel van de gedichten gaan over gevoelens van heimwee en gemis, de rouwverwerking na de dood van zijn vrouw Baukje. De bundels zijn te verkrijgen in de boekwinkel maar ook bij de dichter via inGedichten7@gmail.com

'In Frjemdling in Jeruzalem'. krijgt vervolg in april 2023

Het grote succes van de nieuwe Friese passie *In frjemdling yn Jeruzalem*, heeft de organisatie van Collegium Vocale Fryslân doen besluiten ook in 2023 twee uitvoeringen op het programma te zetten en wel op 1 en 2 april in de Rooms-katholieke kerk in Heerenveen. *In frjemdling yn Jeruzalem*, met als ondertitel *De passy fan in sjenner* is gebaseerd op alle vier evangeliën en ging op 8 april in Minnertsgea in première. Daarna volgden nog twee uitvoeringen in Heerenveen. De belangstelling was zo groot dat een aantal mensen moest worden teleurgesteld. De kritieken waren lovend.

Dit is het tweede gedeelte van een interview door Nieskje van der Meer van de Sint-Vitusparochie met Nico Kelderhuis en Bruno Doedens, gevolgd door informatie over de rol en inbreng van de kerken die samenwerken in 'Geloven in Leeuwarden'. Het eerste deel stond in *Geandewei 9 - 2022*.

door Nieskje van der Meer en Alex Riemersma

Nico Kelderhuis is senior-beheerder van het groen in Leeuwarden. Hij coördineert de aanplant van de wandelende bomen.

„Dit gáát ergens over, het is uniek. Een boom begint als zaadje, wordt

twijg, tak, draagt vruchten, kan driehonderd jaar op één plek staan en uitdijen. Groen, vergroening, is een basisvoorwaarde voor de natuur en de mens om te kunnen voortbestaan. Elke vierkante meter daarbij is belangrijk. Bomen groeien vanzelf, zorgen voor een natuurlijk evenwicht. Door de bomen ontstaat een bos, ontstaat vergroening. Miljoenen bomen in de hele provincie dragen bij aan de oplossing: ze zorgen voor schaduw, vangen dikke regenbuien op, absorberen met hun wortels het water, voorkomen daardoor overstromingen. Ze vormen een koelte-eiland en filteren schadelijke stoffen. Ze groeien om ons heen. Al haal je maar een tegel uit je plaatsje voor of achter het huis, er komt geheid nieuw leven, groen leven. En er gebeurt meer: in de binnenstad zie je veel groene geveltuinen. In tien jaar tijd is er in de hele gemeente Leeuwarden 10-20 procent meer groen gekomen. En het kan nog veel beter.”

Twijfel is mooi

Bruno Doedens: „Zeggen is niet hetzelfde als doen, 'effe doen'. Er is een veelheid aan mogelijkheden, het ontwikkelingsproces gaat door.” Nico Kelderhuis: „Rond Kerst en oud en nieuw moest definitief gemaakt worden welke bomen gekozen werden en waar ze definitief geplant gingen worden. Veel gaat anders dan je denkt en verwacht. Redden we het wel? Gelukkig kun je bijsturen en het is gelukt: aan het eind van het project krijgen alle bomen een plek binnen de gemeente Leeuwarden. Ons ecologisch besef moet ontwikkeld worden. De mensheid is te vergelijken met een puber die het vertikt om zijn of haar kamer op te ruimen. Na legio waarschuwingen MOETEN we nu echt onze puinhopen gaan opruimen. En we kunnen leren van de natuur, die langzaam (ontstaan microben) maar zeker (opruimen vervuiling) 'werkt'. Het Bosk-project kan daarbij iets betekenen. Er

zijn educatieve en culturele activiteiten en voor de wandeldagen – maandag tot en met vrijdag – hebben zich al meer dan duizend vrijwilligers aangemeld. En er zijn nog meer mensen nodig om het Bosk te verplaatsen! Het is leuk om mee te doen, met je straat, vrienden, team van je werk, of met je burens of gewoon alleen.”

In de vorige aflevering van *Geandewei* stond de kritische vraag: 'Wat hebben de kerken ermee?' Voor de tweede helft van het antwoord eerst even een opfrissing van het geheugen: honderd dagen lang, van 7 mei tot 14 augustus, wandelen duizend bomen door de stad. De kerken brengen met deze alternatieve reuzen groen-gelovig leven in de brouwerij. Zij gaan aan de slag met de gedachte, dat door de wandelende bomen ook de mensen kunnen veranderen in hun geloof en denken over de schepping en het klimaat.

Zes bijeenkomsten

De kerken van 'Geloven in Leeuwarden' organiseren zes bijeenkomsten – drie op zondagmiddag, drie op woensdagavond. Daar worden verschillende thema's toegelicht en besproken. Het begon op zondagmiddag 8 mei met een inleiding van de 'groene' theoloog Trees van Montfoort met een nieuw verhaal: 'De aarde ons huis.'

In de andere bijeenkomsten gaat het over verschillende deelthema's, zoals verantwoorde landbouw en veeteelt, gericht op verantwoorde voedselvoorziening. Bij het thema van de waterhuishouding gaat het uiteraard om zuinig gebruik van water, maar ook om het opnieuw gebruiken van (gezuiverd) water met de nieuwe hydraloop: een uitvinding van een bedrijf op de Campus Wetsus dat ontwikkelingslanden nieuwe kansen biedt op overleven in een steeds droger klimaat. Circulair Fryslân geeft toelichting op de impact van verpakkingen, het hergebruik van goederen en de recycling van materialen. De kansen en (on)mogelijkheden van de energietransitie worden besproken door Fossylfrij Fryslân. Deze thema's passen bij de ontwikkeling van de 'Groene kerk' en de 10 geboden voor het milieu van Marjolein Tiemens, van 'Gebruiken, niet misbruiken' tot 'Alles is een gave.'

Balthasar Bekker uit Metslawier (1) Predikant met een missie

Na theaterstukken over Bonifatius (2008; 2012) en Titus Brandsma (2019) wil de Dokkumer Stichting 754 nu de aandacht vestigen op ds. Balthasar Bekker (1634-1698) die opgroeide als predikantszoon in Metslawier. Door te weinig kaartverkoop na corona dit voorjaar is de voorstelling uitgesteld naar de zomer van 2023. Niettemin komt *Geandewei* nu alvast met een korte serie over Bekker, want hij verdient onze aandacht, juist in een tijd waar waarheidsvinding en complotdenken elkaar meer dan ooit dwars zitten.

door Sjoerd de Hoop

Balthasar Bekker studeert na zijn zestiende jaar Oude Talen in Groningen en later Theologie aan de Universiteit van Franeker. Na twee jaar rectorchap aan een Latijnse school wordt hij in 1657 predikant te Oosterlittens. Naast zijn pastoraal werk en godsdienstondericht aan de jeugd zet hij zijn theologiestudie voort. En dat niet alleen: Balthasar is ook geboeid door andere vakken aan de Franeker universiteit zoals wiskunde, astronomie en filosofie.

Vanaf 1665 is hij predikant te Franeker en bouwt hij correspondentie op met grote denkers in zijn tijd, onder meer over de ideeën van de Franse filosoof René Descartes (1596-1650), die stelde dat zintuiglijke waarneming van feiten en rationeel (met je verstand) denken het belangrijkste is voor waarheidsvinding. Bekker ontdekt ook dat filosofie en kennis van de Oudheid ook met Godgeleerdheid en Bijbeluitleg te verbinden zijn. Het sterkt hem in nieuwe geloofsinzichten.

Catechismus

In 1670 schrijft hij een catechismus - *'De Vaste Spijze der volmaakten'* - om gewone mensen te onderwijzen in het christelijk geloof. De kennis van gelovigen vergroten wordt een drijfveer in zijn werk. Enkele hoogleraren hebben zijn uitleg met de catechismus vooraf goedgekeurd. Maar na publicatie beschuldigen andere Franeker theologie-professoren hun oudstudent van het verspreiden van een 'dwaalleer' en 'ketterse zaken'. Een aanstelling als hoogleraar in Franeker, waar Bekker op hoopte, kan hij wel vergeten.

De kritiek zwelt aan als een Synode van predikanten in Bolsward zijn catechismus ook veroordeelt. De strijdbare Bekker legt zich er niet bij neer en doet een beroep op de Synode van Franeker. Daar stemmen de twaalf onderzoekers in met zijn geschrift. Hij krijgt ook

steun van de Synode van Harlingen. Strijd over zijn geschriften begint zo al vroeg - en zal een belangrijk stempel drukken op Bekkers leven.

Naast predikant is Bekker dus bijbelonderzoeker en publicist. De theologiestudie en christelijk geloof in God wil hij verenigen met natuur- en scheikundekennis. Hij leest van alles: van de Griekse denker Socrates tot de Italiaanse astronoom Galilei. God is de schepper van de aarde en het heelal, maar de aarde is rond en draait om de zon: daar is hij snel van overtuigd, ook al zijn er dan nog geleerden die op Bijbelse gronden beweren dat de aarde plat is. Zij zien de regenboog als een wonderlijk verschijnsel aan de hemel. Bekker legt uit dat lichtstralen door waterdruppels worden vervormd tot vele kleuren: maar het licht komt wél van God.

Bij Bijbelgetrouwe geleerden groeit wantrouwen. In 1683 schrijft Bekker een boekje over kometen, waarin hij uitlegt dat een komeet aan de hemel een natuurverschijnsel is vanuit het grote heelal. Het is dus géén goddelijke veroordeling of bedreiging van de zondige mensheid, zoals onheilsprofeten beweren. Mensen die 'bezeten zijn' of 'onder invloed van demonen' zijn volgens Bekker helemaal niet in de greep van de duivel. Hij noemt ze geestesziek; ze hebben pastorale zorg nodig en goede artsen. Te vaak zijn onschuldige mensen slachtoffer van dit soort onkunde, is zijn groeiende overtuiging.

Balthasar Bekker ontpopt zich als een overtuigd bestrijder van bijgeloof, van onderdrukking van geesteszieken en van heksenvervolgingen. Daar zal de zoon van Metslawier in heel Europa bekend mee worden.

Volgende keer: over Bekkers vertrek uit Fryslân naar Loenen aan de Vecht, Weesp en Amsterdam.

Zijn hoofdwerk 'De Betoverde Weereld' zal veel stof doen opwaaien in Nederland en West-Europa

Gedenkpenning voor Balthasar Bekker uit 1698

Diversen

Webinars in juni over kerstcampagne Kerk in Actie

De kerstcampagne 2022 van Kerk in Actie vraagt opnieuw actie voor de schrijnende situatie van vluchtelingenkinderen in Griekenland. Om gemeenten (diakenen, predikanten, kerkelijk werkers en/of zwo-commissieleden) bij te praten over manier waarop ze mee kunnen doen, houdt Kerk in Actie in juni twee webinars. Bij deze online sessie geven de consultants onder meer informatie over de mogelijkheid om een vluchtelingentent aan te vragen of een 'Geef Licht'-concert te organiseren. Opgeven voor het webinar op maandag 13 of dinsdag 14 juni kan door een formulier in te vullen op kerkinactie.nl. Een dag vantevoren ontvangt u dan een link.

'Kerk voor jong en oud' thema van Tsjerkepaad in zomer 2022

'Kerk voor jong en oud'; met dat thema gaat Tsjerkepaad - de zomerse openstelling van Friese kerken - het nieuwe seizoen in. De opening is dit jaar op 25 juni in de Rooms-katholieke Sint Martinuskerk van Sneek en de afsluiting op 17 september in de Grutte Tsjerke van Hindeloopen. In de tussentijdse weken zijn de deelnemende kerken open op de zaterdagen van 13.30 tot 17.00 uur. Kerken die willen meedoen kunnen zich opgeven tot 15 juni. Na een vanwege corona afgeblazen editie in 2020 en een relatief sober seizoen in 2021, belooft de zomer van 2022 er een te worden waarin kerken weer onbekommerd de deuren kunnen openzetten voor de gastvrije ontvangst van belangstellenden op zoek naar geschiedenis, ontspanning, bezinning en ontmoeting. Voorzitter ds. Gerrit Groeneveld uit Bolsward heeft er alle vertrouwen in dat zowel het aantal deelnemende kerken als het aantal bezoekers terugkeren op het oude niveau. „In 2021 waren 188 kerken open, waar we in de jaren vóór corona op ruim 250 zaten. Vooral in kleine kerkgebouwen zag men het vaak toch niet zitten om bezoekers te ontvangen, ook speelde mee dat sommige vaste vrijwilligers toch nog een seizoen wilden overslaan, uit voorzichtigheid. En ten slotte was er nog een aantal kerken in verbouwing. Over enthousiasme van bezoekers hadden we overigens bepaald niet te klagen, we horen van alle kanten dat het behoorlijk druk is geweest.” Kerken kunnen zich tot 15 juni aanmelden bij Yke Yska in Bolsward via ykeyska@gmail.com of (0515) 575024.

VOLGENDE KEER in G eandewei

*“Wees blij met wie zich verblijdt,
heb verdriet met wie verdriet heeft”*

